

ZAVOD
REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA ŠOLSTVO

Priporočila za pripravo na tekmovanje v 2. in 3. razredu

Tone Pavček: Juri Muri po Sloveniji

V šolskem letu 2023/2024 je razpisano interesno tekmovanje s področja slovenščine za Cankarjevo priznanje, s krovno temo 'Nevidni svetovi'. Tekmovanje je namenjeno tistim mladim bralcem, ki izkazujejo večji interes in zmožnosti za branje in pisanje. Letošnje izbrano književno delo vabi drugo- in tretješolce v družbo dobro znanega knjižnega junaka Jurija Murija, ki z zvestim prijateljem Bongom potuje po Sloveniji. Knjigo je ilustriral Damijan Štepančič.

To je tretja v seriji štirih Pavčkovih slikanic, kjer je glavni junak Juri Muri (Juri Muri v Afriki, Juri Muri v Afriki drugič, Juri Muri po Sloveniji, Juri Muri išče srečo). Leta 2012 se je med 56 prijavljenimi slikanicami knjiga Juri Muri po Sloveniji uvrstila med najboljših pet, ki so bile nominirane za nagrado Kristine Brenkove, kot najbolj izvirne slovenske slikanice tistega leta.

V obrazložitvi je strokovna žirija zapisala:

(https://www.gzs.si/zbornica_knjiznih_zaloznikov_in_knjigotrzccev/vsebina/lzvirna-slovenska-slikanica-arhiv/ISS-v-letu-2012):

V tretjem delu stare zgodbe o Juriju Muriju in njegovih potovanjih po svetu, se Juri in njegov zvesti prijatelj Bongo odpravita križem kražem po Sloveniji. V poskočnih in šegavih rimah, ki merijo ritem in metrum njunim »potepuškim dogodivščinam«, se prijateljstvo še pogloblja. A fanta sta že na pragu odraslosti, zato se pripoved iz pustolovsko-popotne počasi preveša v ljubezensko-lirično. Toda pot do tega, najbolj oddaljenega cilja – ljubezni – je kar precej dolga in zavita: po dolgem in počez po prelepi slovenski deželi – od bele Ljubljane, Maribora, Ptuja, Pirana, do Triglava in prekmurskih ravnih, pa preko dolenskih gričev in belokranjskih steljnikov, čez mejo in na vse štiri strani neba. Zgodba, ki je lahko tudi zanimiv in spodbuden vodnik po Sloveniji za vso družino, predstavi različne kulturne in naravne znamenitosti naše dežele predvsem na svojstven način, skozi osebno avtorsko izkušnjo. Juri in Bongo med potjo marsikaj doživita in marsikoga srečata, ampak pravo in resnično doživetje čaka nanju precej bližje, kot si lahko mislita, tako rekoč pred nosom oziroma kar v domačem razredu, v podobi sošolke »rdečih lic, dveh svetlih kit«. Tako po Pavčkovo radoživo in zaljubljeno v življenje se potepanje in pesnitev tudi konča: »Čas zato bo moji pesmi, da umakne se ljubezni.«

Igor Saksida nas je v izhodiščih za letošnje tekmovanje usmeril v tiste nevidne svetove, ki jih lahko odkrivamo na poti v domišljijo, k sebi, k svojim občutkom ... pri odkrivanju izročil ...

skupaj z znanimi in neznanimi književnimi osebami, kot sta npr. muca Copatarica ali Juri Muri z Bongom. K temu pa dodal (Saksida, 2023):

Pripovedna pesnitev, ki je in ni nadaljevanje slavne knjige Juri Muri v Afriki, nas bo vsekakor zanimala predvsem zaradi svoje razpoloženske in sporočilne mnogoplastnosti. Čeprav je nadaljevanje prve pripovedi (naslovna oseba je pač ista), jo prav zaradi kompleksnosti sporočila tudi presega. Ko Juri in Bongo potujeta po Sloveniji, potujeta kot prijatelja, ki sta v zgodbi enakovredna. Je torej prijateljstvo, zblíževanje različnosti, ena od osrednjih tem? Morda tudi tematika sprejemanja drugačnosti? Srečujeta se z žalostnimi stvarmi – z živalmi, ki so jetnice v živalskem vrtu, ob srečanju s Prešernom spoznavata poezijo, sta pogumna, saj rešita »*utopljenca*«, premagata nesrečo, predvsem pa sta nadvse radovedna, ko gresta »*po slovenski kuri zanimivosti iskat*«. Pavčkova pesemska pripoved za drugo- in tretješolce zagotovo ni lahek izziv. Ali ga bomo lahko premagali z radovednostjo in vztrajnostjo, ki določa oba junaka pesmi? Kako? Verjetno tako, da bomo skupaj brali o njunih dogodivščinah, hkrati pa pojasnjevali osrednje besede, podobe, imena ... Bomo opazovali, kako pesnik spretno prepleta nekatere nenavadne besede, tj. novotvorjenke, slengovske in starinske, npr. *meglovanje, faca, rajža, oprh, zapik, eliksir, žebrati*? Bomo razmišljali, katere prvine v besedilu so pravljične? Je to povezanost otrok in živali? Bomo kaj v raziskovanju besedila tudi izpustili, da ne bi zapadli npr. v spoznavanje zemljepisnih in etnoloških značilnosti Slovenije? Bomo posebej pozorni na »naš kraj«, ostalo pa morda razložili manj poglobljeno? Naj torej to ali ono kar ostane nevidno; Juri in Bongo bosta naša prijatelja, če bomo skupaj z njima prisluhnili, kaj govorijo živali. »*Svet je lep*«, zapoje kos, kajne? (str. 1)

NAMEN ALI UČNI CILJI

Podrobneje pogledjmo, kateri so torej izzivi, ki jih slikanica ponuja in kako se lahko mentorji branja nanje pripravimo. Pri tem se lahko naslonimo na didaktične metode šolske interpretacije, s pomočjo katerih je mogoče spodbuditi zaznavanje prezrtih besedilnih sestavin in razvijati posamezne segmente otrokove recepcijske zmožnosti za doživljanje mladinske književnosti. Ti izzivi pa so:

* Učencem manj znane besede in zahtevne besedne zveze;

Za branje slikanice si bo potrebno vzeti dovolj časa, saj, kot je za Delo leta 2011 zapisala Valentina Plahuta Simčič, je Juri Muri po Sloveniji »Pavčkov pesniški «tour de force«, mogočni ep, v katerem pesnik z lakoto obrača besede in kuje zvočne in šaljive rime, ki se ena na drugo skladajo tako vrtoglavo, da bralec komajda lovi sapo, ko jim poskuša slediti.« *Z metodo preverjanja prvega zaznavanja in razumevanja ključnih besednih signalov* lahko mentor sproti preverja, kaj so učenci zaznali in razumeli. Branje po delih (morda je najbolje slediti rimskim številom v slikanici) lahko podpremo z vprašanji kot na primer:

- Kje se pripoved dogaja?
- O katerih osebah pripoveduje?
- Kaj književne osebe počnejo?
- Kaj nam besedilo pove o dogajalnem kraju?

Pri tem moramo vedeti, da se recepcijske zmožnosti razvijajo postopoma, zato je potrebno omenjena vprašanja postavljati z veliko pozornostjo do pričakovanih odgovorov, torej v dosegu zmožnosti učencev (primerne za drugo- ali tretješolce). Ta metoda sicer še ne omogoča interaktivnega sodelovanja učencev, saj gre v tem primeru bolj za jasna strukturirana vprašanja, s katerimi si pridobimo le 'skico besedilnih pomenov'. Na tak način pa bomo vedeli, o čem se bomo v nadaljevanju pogovarjali, kam bomo usmerili pozornost in katero metodo (morda *metodo fokusiranja*, *metodo pojasnjevanja pojmov*, *razvrščanja in vrednotenja* idr.) bomo v nadaljevanju uporabili.

Z metodo preverjanja prvega zaznavanja in razumevanja ključnih besednih signalov bomo pri učencih prepoznali, kako blizu smo 'frustracijski ravni branja', torej točke, kjer se pokažejo težave s samo tehniko branja in razumevanjem prebranega. Kordiglova v knjigi Didaktika mladinske književnosti v tem primeru predlaga (Kordigel, 2008),

- da otroci mladinsko književno besedilo najprej dvakrat poslušajo in ga šele nato (spet dvakrat, enkrat tiho in enkrat polglasno) preberejo in
- da jim učitelj v prvi fazi šolske interpretacije književnega besedila z metodo preverjanja zaznavanja in razumevanja ključnih besedilnih signalov pomaga razvrščati besede na pomembne in manj pomembne ter podatke na ključne in nekoliko manj ključne. (str. 220)

*** Pesnikovo spretno prepletanje nekaterih nenavadnih besed, tj. novotvorjenk, slengovskih in starinskih, npr. *meglovanje, faca, rajža, oprh, zapik, eliksir, žebrati*;**

Učenci 1. VIO si pojmovne miselne sheme šele ustvarjajo, te pa so zelo pomembne za razumevanje in oblikovanje besedilnih pomenov in za literarnoestetsko doživetje. Pri tem si lahko pomagamo z *metodo pojasnjevanja pojmov*, *razvrščanja in vrednotenja*. Izbranim besedam lahko poiščemo sopomenke, če je možno pa besedo prikažemo na različne načine (s sliko, pantomimo ipd.).

Sicer pa velja: »bolje kot prerano pojasnjevanje pomena neznanih besed je, da navadimo otroke, naj skušajo pomen najprej iz sobesedila uganiti sami. Skušajo naj ga izpeljati iz družine besed, iz učiteljevega giba, ki spremlja pripovedovanje, ali ob individualnem branju uporabiti slovarček neznanih besed, ki bi sproti nastajal ob skupnem branju (prav tam, str. 222).

Pri iskanju pomena besed si učenci pomagajo s slovarji, v digitalni obliki sta to Fran in Franček.

*** Nevarnost, da bi zapadli v spoznavanje zemljepisnih, etnoloških in turističnih značilnosti Slovenije;**

V priporočilih za četrto- in petošolce Cankarjevega tekmovanja 2015/2016, kjer se je prav tako brala knjiga Juri Muri po Sloveniji, je Novak zapisala, da bodo učenci ob podrobnem branju že znali povezati besedilo z literarnovednim znanjem in poznavanjem zgodovinskih, geografskih in drugih dejstev (Novak, 2015). To lahko sedaj pri mlajših učencih pričakujemo le izjemoma in najverjetneje le pri tistih opisih, ki se nanašajo na »njihov kraj« prebivanja. Še manj se pri mlajših bralcih pričakuje, da bi se geografskih podatkov in etnoloških posebnosti kot prostorov literarnega dogajanja učili na pamet.

Najverjetneje pa bodo živi Pavčkovi opisi zbudili radovednost in željo po spoznavanju krajev, njihovih značilnosti in običajev. To bi lahko podkrepili v digitalnih učilnicah s spojenim (blended) poukom ter pri tem pozorno ločevali pomene, ki jih s seboj prinaša informativno gradivo na eni strani in književno besedilo na drugi.

Pri tem Saksida v skupnih izhodiščih ponuja razmislek z naslednjim vprašanjem: Bomo kaj v raziskovanju besedila tudi izpustili, da ne bi zapadli npr. v spoznavanje zemljepisnih in etnoloških značilnosti Slovenije? Zeli hitro nam iz literarnega besedila nastane turistični vodič s prevlado pragmatičnih, namesto estetskih meril.

V veljavi ostane naslednje priporočilo: »Seveda (pa) se tukaj ne bomo ustavili, pač pa bo sledilo ponovno branje in razmišljanje o tem, kaj iz besedila se dogaja tudi meni, kaj je podobno kot pri nas doma, v našem razredu; katere aktualne dogodke bi lahko s tem povezali ... (Novak, 2015).

*** Spodbujanje bralne motivacije;**

V knjigi Bralna motivacija v šoli (Pečjak idr., 2006) se iščejo odgovori na naslednja vprašanja:

- Kaj posameznika žene k branju?
- Kaj je tisto, zaradi česa bralec vztraja pri branju do konca besedila?
- Zakaj se vedno znova vrača k branju?

Ta vprašanja vodijo v raziskovanje prvin bralne motivaciji ali bralne zavzetosti in njene dejavnike.

Znano je, kako pomembne so zgodnje bralne izkušnje v domačem in šolskem okolju (ena od takšnih je tudi bralna izkušnja pri pripravi na Cankarjevo tekmovanje). Zato je v tem kontekstu potrebno razumeti pomen oblikovanja prijetnega in spodbudnega bralnega okolja v 1. VIO za različne namene, kjer ob veselju do branja širimo tudi zahtevnejše poglobljanje bralnih izkušenj. Pri tem pa zaradi vrste občutljivih dejavnikov, ki vplivajo na razvoj branja in bralne motivacije, 'tekmovanja' na začetni stopnji ne želimo razumeti kot selekcijo na boljše in slabše bralce, temveč kot individualiziran in personaliziran pristop k bralni motivaciji.

Saksida nas v skupnih izhodiščih po eni strani opozori na kompleksnost besedila z vprašanjem ali ga bomo lahko premagali z radovednostjo in vztrajnostjo, ki naj bo skupna lastnost junakoma pesmi in prijavljenim tekmovalcem. Nakaže pa tudi, kako slednje podpreti, in sicer najverjetneje tako, da bomo skupaj brali o dogodivščinah knjižnih junakov, hkrati pa pojasnjevali osrednje besede, podobe, imena in se predvsem veliko pogovarjali.

*** Etični vidiki in očitki nekorektnosti;**

Saksida v skupnih priporočilih zapiše, da je knjiga Juri Muri po Sloveniji nadaljevanje prvih dveh pripovedi, ki se dogajata v Afriki (naslovna oseba je pač ista), vendar ju zaradi kompleksnosti sporočila morda presega. Ko Juri in Bongo potujeta po Sloveniji, sta prijatelja, ki sta različna, a vseskozi enakovredna. Je torej prijateljstvo, sprejemanje različnosti, ena od osrednjih tem? Naj si priključimo v spomin mednarodno geslo za Dan človekovih pravic (10. decembra) Vsi drugačni – vsi enakopravni?

Omenimo pa lahko še druge etične poudarke: ujete živali v živalskem vrtu, reševanje utopljenca, srečanje s pribežniki ...

Pregled učnega načrta slovenščine za 1. tretje nas usmerja na naslednja področja (UN, 2018):

Cilji iz učnega načrta (2018):	Juri Muri po Sloveniji:
RAZVIJANJE RECEPCIJSKE ZMOŽNOSTI Z BRANJEM/POSLUŠANJEM/GLEDANJEM UPRIZORITEV UMETNOSTNIH BESEDIL IN Z GOVORJENJEM/PISANJEM O NJIH:	
<ul style="list-style-type: none"> · oblikujejo obzorje pričakovanj – to izvira iz njihove zunajliterarne in medbesedilne izkušnosti; · izražajo in primerjajo svoje doživetje, čustva, predstave in misli, ki se jim vzbudijo pri poslušanju/branju; · ugotavljajo razlike v doživljanju in razumevanju istega besedila in različnost na ravni opažanja sestavin besedila; ob ponovnem branju/poslušanju zaznavajo sprva prezrte/preslišane sestavine; 	<ul style="list-style-type: none"> • učenec kot bralec; • pomen vrstniškega prijateljstva, zaupanja in spoštovanja; npr. Kdo so prijatelji? Skozi katera dejanja se to pokaže? So »prijatelji« na spletu res pravi prijatelji? Ali imaš tudi ti katerega prijatelja, s katerim doživljaš zanimive prigode? Kakšen bi moral biti tvoj prijatelj, da bi šel z njim na potep po »slovenski kuri«? • poglobljanje prvotnega doživetja in razumevanja z razumevanjem morebiti spregledanih besedilnih signalov; npr. Juri Muri je praznoval rojstni dan. V katerem kraju je bilo praznovanje? Koliko svečk je upihnil na torti?

<ul style="list-style-type: none"> · poglobljajo prvotno doživetje in razumevanje (večkratno podrobno poslušanje/branje) ter izražajo mnenje o besedilu (predvsem govorno, tretješolci in tretješolke lahko tudi pisno); · predstavljajo razloge, zaradi katerih se jim kaj v umetnostnem besedilu zdi pomembno (npr. dogodek, oseba ipd.). · ob besedilih spoznavajo in opazujejo razlike med svetom, v katerem živijo, in domišljijjskim svetom v umetnostnem besedilu; 	<p>V pesnitvi poišči rime in jih glasno preberi. Kaj opaziš?</p> <ul style="list-style-type: none"> ● razvijanje sposobnosti razumevanja motivov za ravnanje knj. oseb; npr. Zakaj v Afriki čas teče drugače? Kaj to pomeni? O čem zato Juri Muri razmišlja? <p>Ob ilustraciji opiši pogovor med štokljo in orlom...</p>
<ul style="list-style-type: none"> · razvijajo zmožnost predstavljanja književne osebe, vživljanja vanjo, »poistovetenja« z njo ter privzemanja njene vloge; · izluščijo tiste motive za ravnanje književnih oseb, ki jih poznajo iz svoje izkušnje; 	<p>Npr. Bongo je sedel na pomolu in razmišljal. O čem je razmišljal in kako se je ob tem počutil? Kakšne novice so nato ptice prinesle Bongu od doma?</p>
<ul style="list-style-type: none"> · razvijajo zmožnost doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa tako, da: <ul style="list-style-type: none"> · domišljijjsko predstavo dogajalnega prostora in časa povezujejo s svojimi izkušnjami iz vsakdanjega sveta in iz drugih umetnostnih del (književnost, ilustracija, film, risanka, virtualni svet); · ločujejo realni in domišljijjski svet, razlikujejo pravljčni in realni dogajalni prostor; 	<ul style="list-style-type: none"> ● razvijajo domišljijjsko predstavo časa in dogajalnega prostora, ki jo povežejo s svojimi izkušnjami iz vsakdanjega sveta; <p>Npr. Katere zanimivosti in kraje sta Juri in Bongo že videla skupaj? Katerih krajev v Sloveniji pa nista obiskala? Pridruži se jima na potovanju in jima predstavi še kaj, česar nista videla?</p>
<ul style="list-style-type: none"> · zaznavajo in doživljajo posamezne dogodke v umetnostnem besedilu kot zaokrožene celote; · sledijo zaporednemu toku dogodkov in povezujejo dogajanje s svojimi izkušnjami; · dogodke iz umetnostnega besedila razvrščajo časovno in vzročno-posledično; · obnavljajo zgodbo tako, da dogajanje prikazujejo s pomočjo sličic/niza sličic oz. s kombinacijo sličic in zapisa; · upovedujejo temo/sporočilo besedila z učiteljevo pomočjo. 	<ul style="list-style-type: none"> ● branje posameznih odlomkov, vživljanje v domišljijjske svetove in razvijanje svojih domišljijjskih predstav; ● dogajanju v zgodbi lahko dodajamo vzporednice z našimi vsakdanjimi življenji ● obnovijo zgodbo ali njene dele; <p>Ob ilustraciji zapiši pogovor med Bongom in Jurijem Murijem v Sečovljah.</p>

RAZVIJANJE RECEPCIJSKE ZMOŽNOSTI S TVORJENJEM/(PO)USTVARJANJEM OB UMETNOSTNIH BESEDILIH (PISANJE/INTERPRETATIVNO BRANJE/GOVORJENJE)	
· razvijajo zmožnost vživljanja v književno osebo, »poistovetenja« z njo/privzemanja njene vloge – domišljijiski svet ubesedujejo tako, da postavijo sebe za osrednjo književno osebo oz. o književni osebi govorijo in pišejo kot o sebi;	<ul style="list-style-type: none"> • iskanje podobnosti med književno osebo in seboj; povedo, kako bi ravnali sami, če bi bili v podobnem položaju kot književna oseba (razvijanje zmožnosti identifikacije s književno osebo); Če bi z junakoma potoval tudi sam, bi ravnal enako, kot sta onadva? V čem bi ravnal drugače? Utemelji.
· zaznavajo in doživljajo posamezne dogodke v književnem besedilu kot zaokrožene celote.	<ul style="list-style-type: none"> • branje posameznih odlomkov, vživljanje v domišljijske svetove in razvijanje svojih domišljijiskih predstav in njihovo pisno izražanje; V pesmi poišči refren. Kakšen je njegov pomen?

AKTIVNOSTI V RAZREDU

Priprava na dejavnosti

Začetek šolskega leta bo najbrž priložnost za pogovor o preživljanju počitniških dni, v domačem kraju ali kjerkoli drugje po domovini in tujini. Priljubljen kraj je pri otrocih praviloma povezan z lepimi občutki (in ne prestižem), zato lahko pogovor usmerimo na naslednji način:

Kateri je zate najlepši kraj v Sloveniji?

<https://ziv-zav.rtv slo.si/predvajaj/dobro-jutro-otroci/174533306>

Kje so največje turistične znamenitosti v Sloveniji?

<https://ziv-zav.rtv slo.si/predvajaj/dobro-jutro-otroci/174616246>

Pri poslušanju je potrebno poudariti, da nočemo turističnih reklam, temveč je lahko najlepši kraj za nekoga pri babici, doma ... oziroma tam, kjer se dobro počuti.

Ne bo odveč, da si razgrnemo (otroški) zemljevid Slovenije, ga pustimo na ogled in v raziskovanje celo šolsko leto in spodbujamo pogovore ob njem.

Slike 1: Medved Lovro raziskuje Slovenijo (Kartografija)

Najverjetneje bomo ugotovili, da na zemljevidu tudi kaj manjka (npr. hribovi, železnica ...), kar bomo po skupnem pogovoru lahko dorisali in dopisali.

Predstavitev knjige

Neizbežen je obisk šolske knjižnice, kjer učenci poiščejo knjigo Juri Muri po Sloveniji, pri čemer jim pomaga knjižničarka. Prvi stik s knjigo je naslovnica, ki predstavi pomembne osebe: Tone Pavček, Damjan Stepančič, Bongo in Juri. Pesem na hrbtni strani knjige je nek vrste refren pesnitve, ki jo bomo z manjšimi spremembami v knjigi srečali večkrat. Zato je ravno prava za začetni pogovor o pričakovanjih in domišljijско čutnih predstavah pred branjem celotne slikanice.

Usmerjene dejavnosti na ...

Tekmovanje ponujajo ideje za različne dejavnosti pri organizaciji bralnih dogodkov, povezanih s pripravo na skupno branje, na pouk, dodatni pouk pri pripravi na bralno tekmovanje. Lahko jih ponudimo v izbiri otrokom na način, da se igrajo igrico 'tri v vrsto'.

* čas pred branjem

1. **MED KNJIŽNIMI POLICAMI** – Obišči šolsko knjižnico in poišči slikanice, v katerih najdeš junake (Pedenjped, Ciciban, Juri Muri). Želiš o katerem junaku izvedeti še kaj več? Ali na polici med knjigami najdeš še kakšno, kjer nastopa izbrani junak? Zakaj misliš, da se je Juri ponovno vrnil v Afriko? Kdaj se ti odločiš, da dvakrat obiščeš enak kraj? – V knjigi Juri Muri ponovno v Afriki, sta se Juri in Bongo spoznala. S sošolci se pogovori o prijateljstvu, o tem, kako smo si velikokrat s prijatelji različni, izhajamo iz različnih okolij, imamo različne navade in običaje ... in prav takšna različnost nas bogati! Juri je z Bongom raziskal Afriko, kam bi ju pot lahko še odpeljala.
2. **KVIZ O SLOVENIJI** – Ob miselnih igrah spoznavamo, bogatimo vedenje o Sloveniji. Naj jih omenimo le nekaj:

- **Slovenija Alias** – Vam bo uspelo skupaj najti prave besede? Z besedami in imeni priljubljenih otroških pravljicnih in literarnih junakov (Martina Krpana, Radovednega Tačka in Cicibana) lahko spoznaš slovenske kulturne spomenike, kraje, posebnosti, knjige, jedi in slavne ljudi.
 - **Brainbox /Slovenija** – Vsaka kartica pokriva eno področje Slovenije. Izboljšala bo sposobnosti opazovanja in spomina ter poznavanja posebnosti te lepe dežele.
 - **Potepanje po Sloveniji** – Z metanjem kocke in premikanjem figuric po igralni plošči lahko bolje spoznaš Slovenijo in njene znamenitosti, pri tem pa odgovarjaš na vprašanja izbirnega tipa različnih težavnostnih stopenj.
3. **V PARU** – V paru s sošolcem/sošolko poiščeta rimo in jo predstavita na različne načine. Npr. Skupaj pleševa in pojeva, inštrumente zbirava, rime raziskujeva, vedno v paru plujeva ...; Prijatelja dva, po svetu sta šla, rime iskala, instrumente nabrala, na trgu ljudem predstaviti se znala. Izbrano/zamišljeno rimo lahko predstavita plesno, gibalno, glasbeno.
 4. **KNJIGE O PRIJATELJIH** – Pobrskej po domačih knjižnih policah in policah najbližje knjižnice ter poišči knjige o prijateljstvu. Tako lahko nastane razredna zbirka knjig na to temo in mnogo novih spodbud za branje; predstaviš knjigo, ki si jo morda že prebral(a), poslušáš pripoved o prebranem od sošolcev, morda pa celo predlagaš, da kakšno izmed njih preberete skupaj – zakaj jo predlagaš, kaj te je pritegnilo, kakšno zanimivo zgodbo pričakuješ?
 5. **ODLIČNO, DA SI TUKAJ, KAJ LAHKO DELAVA SKUPAJ** – Dan za prijatelja – prijatelju morajo na izviren način sporočiti, da jim je mar zanj (pismo, pesmica, prijazen pogled, nasmeh, objem ...). V razredu lahko naredite plakat, kaj vse lahko prijatelji počnete skupaj.
 6. **PLETEMO BESEDE/PESMI** – Ali veš, kaj pomeni akrostih? V navpični smeri napiši svoje ime in ob vsaki črki imena zapiši novo besedo tako, da se bo povezovala z izbrano črko iz akrostika (npr. SREČA – Sonce, Radost, Energija ...). Lahko novo besedo dodaš tudi tako, da je črka akrostiha nekje na sredini (npr. KNJIGA – mačKa, spomiN, moJa ...). Seveda pa je posebna 'umetnost', če so dodane besede po smislu povezane z besedo zapisano v obliki akrostiha.
 7. **ODKRIVAMO AFRIKO** – Kaj ti pride na misel ob besedi Afrika. Besede razvrstimo v pojmovno mrežo, s pomočjo različnih knjig, otroških revij in drugih gradiv pa lahko o Afriki izveš še veliko novega. Lahko se odpraviš v knjižnico. Ob podpori nekoga od odraslih lahko preveriš, kaj o Afriki najdeš na spletu kot npr. v spletni enciklopediji Britannica Junior (ki je s člansko izkaznico izbrane knjižnice prostodostopna). Povezava do Infodroma: https://www.youtube.com/watch?v=Y59_2lmMucg
 8. **BINOM** – S prijateljem/prijateljico v vesolju, v gozdu ... Različne kraje dogajanja s sošolcem zapišita v stolpec in z izštevanke izberita enega od njih (v vesolju, v šoli, v gozdu, na ladji ...). Nato to besedo (v tem primeru 'v šoli' povežita z eno od besednih zvez iz prvega stolpa (s prijateljem /s prijateljico). Tako dobiš naslov zgodbe, ki si jo skupaj (ali pa vsak zase) izmislita in si jo povesta.

9. **PO TVOJI IZBIRI** – Na tem mestu si lahko izbereš aktivnost po svojih željah/idejah, pri tem pa ti lahko pomaga tudi mentor branja.

*** čas med branjem**

Zaradi kompleksnosti besedila velja še enkrat spomniti na priporočilo, da otroci mladinsko književno besedilo najprej dvakrat poslušajo in ga šele nato (spet dvakrat, enkrat tiho in enkrat polglasno) preberejo. Pri prvem poslušanju bodo najverjetneje učenci zaposleni s samim literarnim dogajanjem in si bodo le s težavo sestavljali domišljjskočutne podobe književnih oseb, dogajanja, krajev ...

Zato velja razmisliti, da se po prvem skupnem branju knjige v celoti posvetimo branju posameznih delov (ki jih označujejo rimske številke), jih beremo večkrat, se o njih pogovarjamo in se ob tem vsakič znova vračamo k izbranim verzom. Saksida v skupnih izhodiščih razmišlja o možnosti, da smo pri interpretaciji nato posebej pozorni na »naš kraj«, ostalo pa morebiti interpretiramo manj poglobljeno. Na ta način bi to ali ono ostalo nevidno (Saksida, 2023), pustolovsko-popotne dogodivščine, avanture literarnih junakov pa bi bilo tisto »vezno tkivo«, ki bi omogočilo mlajšim bralcem polnovredno bralno doživetje.

Pri načrtovanju skupnega branja in dejavnostih mentorske podpore npr. pri dodatnem pouku ali interesni dejavnosti si bo potrebno rezervirati dovolj časa, predhodno pa premisliti o načinu, kako (sistematično) podpreti recepcijske zmožnosti in soustvariti prijetno literarno doživetje.

Eden od teh načinov je lahko *recipročen pristop* k sprotnemu branju. Če imajo učenci pred seboj knjigo in se v (glasnem) branju izmenjujejo, ga v nekem izbranem trenutku prekinemo, da bi premisli o naslednjih vprašanjih:

- ali že vemo, kaj se bo v nadaljevanju zgodilo (napovedovanje, predvidevanje),
- ali prebrano lahko povežemo s stvarmi, ki smo jih sami doživeli, o katerih smo brali in slišali iz medijev (povezovanje),
- ali lahko iz prebranega odgovorimo na kakšno vprašanje, ki smo si ga med branjem postavili že prej (spraševanje),
- ali si lahko prebrano v »živo« predstavljamo še kako drugače kot z besedami npr. kot slike, občutke, podobe ... (vizualizacija, predstavljanje) ter
- ali znamo iz besedila izluščiti najpomembnejša sporočila (povzemanje).

Nato sledi nadaljevanje branja.

Pri mlajših bralcih se je takšna mentorska podpora izkazala kot zelo učinkovita. Lahko jo uporabimo v pogovoru, lahko pa ob njej učenci na tak način, po delih, oblikujejo svoj dnevnik branja.

*čas po branju

1. **ŽIVLJENJE ŽIVALI** – Naštejejo živali, ki se pridružijo Juriju in Bongu na potovanju. Razmisli, zakaj ravno te živali. Kako živijo afriške živali pri nas in kaj ti misliš o tem? Kako to, da se jima ni pridružila nobena žival iz živalskega vrta? Za katero žival iz tvojega okolja si želiš, da bi tebe spremljala na potovanju? Zakaj?
2. **KAJ PA TO POMENI?** – Ob branju si morda naletel na neznane besede in neznane pomene. Sproti si jih izpisuj na poseben list ali zvezek, nato pa si jih v knjigi še enkrat preberi v verzu. Na tak način poskusi razbrati pomen iz sobesedila, izpeljati iz družine besed ali pa slediš dodatnemu učiteljevemu 'namigu' ... Nastane lahko slovarček neznanih besed. Uporabi portal Fran in Franček.

3. **Mi2 SVA PRIJATELJA** – v slikanici poišči ilustracijo, ki kaže na to, da sta Juri in Bongo res prijatelja. Ob ilustraciji utemelji svojo izbiro. Kaj pa zate pomeni biti pravi prijatelj? Nariši in opiši dogodek, iz katerega je razvidno, da si tudi ti nekomu pravi prijatelj.
4. **POVABILO V MOJ KRAJ** – Še enkrat preberi tisti del pesnitve, ki se dogaja v tvoji bližnji okolici. Morda prosiš odrasle, da skupaj obiščete omenjene kraje. Kaj bi predlagal Juriju in Bongu da si ogledajo v tvojem kraju in zakaj.
5. **POGUMNA DEJANJA** – Kaj zate pomeni biti pogumen? Sta bila tudi Juri in Bongo pogumna? Kje in kdaj? Ali je 'pogum' enako kot 'moč'? Utemelji svoj odgovor. Si bil ti že kdaj pogumen? Opiši situacijo.
6. **NOVE DOGODIVŠČINE** – Kako bi se Jurijevo in Bongovo potovanje nadaljevalo? Kam bi lahko še šla? Ali bi lahko na njunem potovanju doživela še kakšno zanimivo dogodivščino? Predlagaj jima.
7. **TO MI VELIKO POMENI** – Če bi se lahko Juriju in Bongu pridružil(a) na potovanju, kaj bi ti največ pomenilo (da si njun prijatelj, da si pogumen, da si se povzpel na Triglav ...)?
8. **DNEVNIK** – Ob branju pesnitve po delih, si sproti zapiši, kje sta bila, katere zanimivosti sta videla ... Lahko dobijo obris zemljevida z označenimi pokrajinami, ki jih ob branju barvajo ali označijo s puščico smer njunega potovanja.
9. **PO TVOJI IZBIRI** – Na tem mestu si lahko izbereš aktivnost po svojih željah/idejah, pri tem pa ti lahko pomaga tudi mentor branja.

Zakladnica idej mentorjev branja za poustvarjanje:

- **JURI MURI, POTUJ NAPREJ** – V gozdu/parku v dvojicah s simboli znamenitosti ali iz naravnih materialov pripravijo nek kraj dogajanja iz pesnitve. Na povelje »Juri Muri in Bongo, potujta naprej« se premikajo po »Sloveniji« in ugibajo, kam so prišli. Če ne uganejo, jim »župan mesta« pove 3 namige (enega za drugim). Za vsak pravilno ugotovljen kraj popotnika dobita vejico ali kamenček. Katera dvojica bo najuspešnejša?
- **NAMIZNA IGRA** – Na plakat si s krožci kot pri igri 'človek ne jezi se' narišejo pot in »korake« oštevilčijo. Vsak izmed sošolcev na vsakega izmed treh kartončkov zapiše eno vprašanje, nalogo, izziv, pomislek, kazen, nagrado ... Učenci z metom kocke tekmujejo, kateri junak obhodi Slovenijo prvi. Za figurice si pri likovni umetnosti iz gline izdelajo književne osebe.
- **NAJ TI JAZ POVEM ...** – Na ploskve velike razredne igralne kocke nalepijo imena književnih oseb. Mečejo kocko in pripovedujejo o dogajanju v pesmi, kakor bi o njem pripovedoval določen junak (npr. orel). Ob metu iste osebe mora biti pripoved vselej drugačna. Eno od izbranih pripovedi si zapišejo na list.

- **POGOVOR S PESNIKOM** – V razredu naredite TV-oddajo, v kateri bo novinar intervjuval eno od književnih oseb iz knjige. Postavil mu bo vprašanja: Kje in kdaj ste se spoznali? Kateri del potovanja vam je ostal najbolj v spominu in zakaj? Ste morda v knjigi pozabili omeniti še kakšen zanimiv dogodek? Kaj tvoji knjižni prijatelji počnejo danes? Otroci naj si vprašanja pripravijo vnaprej, po intervjuju pa odgovore povzamejo v zapisu.

MERILA ZA VREDNOTENJE

Tekmovalci lahko pričakujejo raznovrstne bralne naloge, ki se bodo osredotočile na izbrano književno besedilo. Predviden čas tekmovanja je 45 minut.

Merila za vrednotenje so skupna in primerljiva po stopnjah celotne šolske vertikale. Za skupino tekmovalcev 2. in 3. razreda so merila sledeča: razumevanje prebranega (do **10 točk**), osebna odzivnost in njegova prepričljivost (do **5 točk**), zgradba besedila, jezikovna pravilnost in čitljivost (do **5 točk**).

Kljub strokovnim prizadevanjem, da bodo kriteriji ocenjevanja dovolj podrobno opisani (z navedenimi ključnimi poudarki in besedami), je ključnega pomena, da se ocenjevalci o kriterijih pogovorijo, poenotijo njihovo interpretacijo in se ob različnih pogledih dogovorijo za skupno oceno.

O moderaciji pa bo več govora na srečanju mentorjev v okviru izobraževanja (v začetku oktobra).

Viri:

Kordigel Aberšek, M. (2008). *Didaktika mladinske književnosti*. ZRSŠ.

Medved Lovro raziskuje Slovenijo, Kartografija, dostopno na <https://www.medved-lovro.si/>

Pečjak, S. (2012). Metakognitivne sposobnosti pri učenju: struktura in njihov razvoj. *Vzgoja in izobraževanje*, let. XLIII, št. 6. ZRSŠ.

Saksida, I. (2023). Skupna izhodišča in glavni poudarki priprave na Cankarjevo tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje 2023/2024. ZRSŠ, Ljubljana.

<https://www.zrss.si/tekmovanja/slovenscina-cankarjevo/>